

Peter Andersen, formaður í donsku endurreisingarnevndini fyri Føroyar:

Valið stendur millum kreppuskatt ella sosialar skerjingar

-Skulu Føroyar gerast eitt liviligt stað fyri komandi ættarlið er avgerandi neyðugt, at tey, sum í dag eiga pengar, gera sítt til at niðurgjalda skuldina. Tað ringasta, sum kann henda, er, um verandi ættarlið ikki royna at gjalda skuldina aftur. Tá missir føroyska samfelagið alt sítt trúvirði, og hetta koma so serstakliga komandi ættarlið at sviða fyri sigur Peter Andersen, formaður í endurreisingarnevndini fyri Føroyar, sum danski forsætisráðharrin setti herfyri í samrøðu við Tíðindablaðið Sosialin.

Peter Andersen heldur, at føroyingar eru førir fyri at gjalda skuldina aftur, men tað verður so eisini neyðugt við tiltøkum av ymsum slag. Hann er heitur forsprákari fyri, at okkurt slag av kreppuskatti verður lagdur á fólk, sum eiga pengar. Alternativt til hetta er at skerja tær sosialu veitingarnar, og tað heldur hann ikki ber til.

Hóast frágreiðingin um eina endurreisingarætlan fyri Føroyar er skrivað til donsku stjórnina, so heldur Peter Andersen, at føroyingar kunnu fáa nýtt av frágreiðingini.

Ætlanin var at hava frágreiðingina lidna til jóla, men av tí at alt broyttist so skjótt í samfelagnum og tí samráðingardagur skuldu vera 12. oktober varð avgjørt at framskunda frágreiðingina.

Peter Andersen er ikki samdur við teimum, sum siga, at einki er gjørt í Føroyum síðani 1988 fyri at bota um støðuna, og at føroyingar bara hava koyrt víðari á 1. klassa uttan at fyrirata sær nakað og taka ávaringamar í álvara.

Ikki ómøguligt

-Okkara útrokningar vísa, at niðurgongdin í livifótinum í Føroyum síðani 1988 hevur verið umleið 20%. Síðani siga vit, at støðan er álvarslig, men hon er til at fáa eygað á. Vit hoyra ikki til teirra, sum siga, at einki kann gerast og at her hava vit eitt land, sum á ongan hátt er ført fyri at koma fyri seg aftur.

Tvøturimóti siga vit, at hetta er gjørligt og síðani royna vit at siga, hvussu ein kann koma víðari.

Nevndin hevur roknað seg fram til møguligu gongdina í Føroyum fram til 1998. Og kemur her fram til, at við eini minking í fløgnum, sum annars hava verið ovurstórar gjøgnum øll 80-ina, ja heilar 3-4 ferðir meira enn Danmark sum partur av bruttotjódarútrøktum, ber til at betra um støðuna.

-Hetta er heilt ótrúligt. Eg trúgvi ikki vit finna eitt land í øllum heiminum, har tú hevur havt ein búskap við so stórum fløgnum. Henda gongdin má steðgast, og tað er væl eingin í Føroyum, sum í dag vil siga, at tað er brúk fyri at gera fløgur í vegir, tunlar, verksmiðjur, útróttarhallir og hús. Nakað skal sjálfandi brúkast til viðlíkahald men tað verða ikki tær stóru upphæddirnar.

Tað er heldur ikki brúk fyri fløgum í fiskiflotanum í mong ár fram.

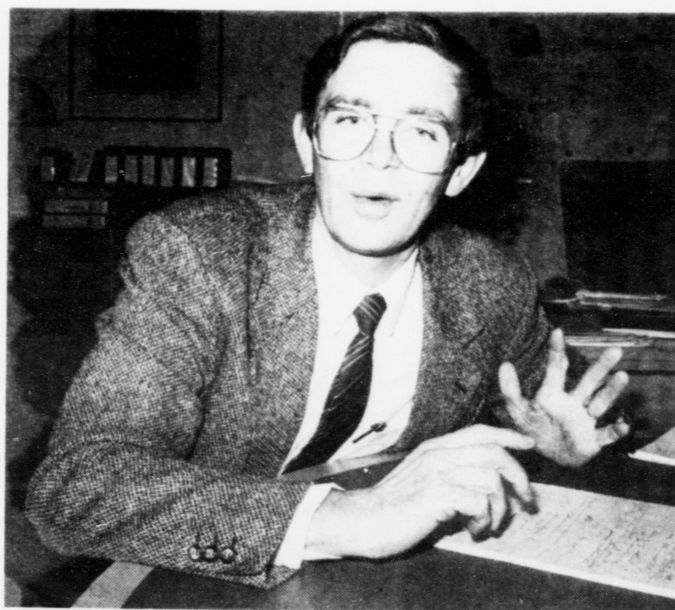
Verri enn í Danmark
Peter Andersen vísir á, at nýtslan hevur verið høg

øll 80-ina. Men leggur tú afturat, at í mun til tær høgu inntøkur, so hevur nýtslan ikki verið ógvusliga høg, tó við undantaki av húsbýggjgigni.

Tær høgu fløgurnar og inntøkur hava havt við sær ein sera stóran innflutning, og úrslitið er vordit til eitt undirskot á gjaldsávnanum uppá 1,5 mia. Hetta svarar til, at ein í Danmark vildi verið nógvar ferðir verri fyri, enn tá tað stóð ringast til í Danmark.

Peter Andersen víðgongur, at ein so stór minking í fløgnum fer sjálfandi at hava við sær ótt arbeidsløys.

Men um ikki fiskivinnan heilt steðgar upp orsakað av prisnum, so kann uttanlandsskuldin í principinum minkast niður í eina helvt tey næstu fimm árin, og tá er ein á einum støði við uttanlandsskuldin í mun til bruttotjódarframleiðsluna, sum líkist nógvum øðrum vesturlendskum samfeløgum sigur Peter Andersen, sum ikki er samdur við teimum, sum siga, at einki annað er at gera hjá

Peter Andersen: -Tú eiga at fara so langt við kreppuskattinum sum tú ber, tí hann er nógvi minni oyðileggjandi fyri føroyska búskapin enn vanliga skerjingar sum t.d. lækking av almennu forsgörini, minking av arbeidsløysisstøðlinum osfr.

Orð og myndir Jan Müller

Kreppuskatturin

-Vit siga ikki, at hetta skal setast í verk. Tað vit siga er, at sambært okkara útrokningum, so finst her ein skipan, sum hevur nakrar fyrimunir fram um vanligar almennar sparingsar.

Og tað nevndin skjýtur upp, og sum landsstýrið eisini hevur tikið til eftirtektar og gjørt uppskot út frá er tann nógvi umrøddi kreppuskatturinn, sum serliga letur tey, ið vunu nógvan pening í 80-unum og megnadu at spara upp, gjalda.

Hugsotið byggir á ta sannroynd, at nevndin heldur tað vera órimuligt primert at lasta tey komandi ættarliðini við antin at sleppa sær undan at rinda skuldina aftur nú ella bara at útseta hana.

-Vit sigga fegin, at Føroyar verða eitt liviligt stað fyri komandi ættarlið, og tað tryggja ein best við at minka um skuldina komandi árin. Annars verða tað tey komandi ættarliðini, sum koma at standa fyri hesi skuld.

Vit spurdu Peter Andersen, um ikki fólkastreymurin úr Føroyum er ein álvarslig hótan móti øllum samfelagnum!

Fólkaflytingin

Hann ásanar, at fólkaflytingin úr Føroyum er lítið hugalig. Hann heldur tí, at tað er umráðandi - kanska ikki fyri at steðga flytingin heilt nú - men flytingin á fáa fólk at venda aftur til Føroya, tá tey hava tikið útbúgvingar ella fingið royndir í Danmark - at hesi fólk ikki skulu koma aftur til Føroya tá fyri at gjalda

eina skuld, sum onnur hava bygt upp og brúkt.

-Men eg meti ikki vandi fyri, at vit við einum ella øðrum slag av kreppuskatti tvingar enn fleiri av landinum?

-Tað er møguliga rætt, men eg meti aðrar alternativar loysnir at vera uppáttur verri, eitt nú at skula skerja almennaveitingarnar. Tað má bera til at tosa fólk, sum enn hava ráðini, til rættis um, at tað eru tey, sum eru frægast fyri, og tí mugu vera við til at gjalda.

Peter Andersen sigur víðari, at nevndin ikki leggur seg út í, hvat av kreppuuppskotunum er frægast men leggur nokur uppskot fram at velja millum. - Vit siga, at tað er eitt vánaligari uppskot at brúka vanligar skattahækkingar fyri øll og tað er eisini ein vánaligari loysn at skula skerja sosialu hjálpinu til teirra, sum eru ringast fyri.

Tað ger ilt

-Vit eru greiðir yvir, leggur hann afturat - og tað vita øll, at tað verður torført at fremja hesa tilfaling, uttan at tað ger ilt. Vit halda avgjørt, at tað besta fyri Føroyar er at fáa tey, sum hava bestu ráðini, til at gjalda mest.

Peter Andersen sigur, at tað eru nógvi fólk í Føroyum, sum eiga nógvar pengar, og partur av teimum eigur at verða brúktur til at fáa samfelagið á fótur aftur.

Peter Andersen heldur annars, at ognaruppgørðin í Føroyum er ómetaliga vánalig. Og júst hetta ger, at tað er sera torført at finna fram til eina skipan,